

Fuad Seyidzadə 1938-ci il iyunun 16-da Bakıda ziyalı ailəsində anadan olub. Atası Bağır Seyidzadə dövrün ictimai-siyasi və mədəniyyət xadimlərindən biri, istedadlı jurnalist və tərcüməçi idi. Müxtəlif məsul vəzifələrdə çalışmış Bağır Seyidzadə Azərbaycanın ilk kinematografiya nazirlərindən biri (ilk nazir Rəsul Rza, ikincisi B.Seyidzadə) olub. Xalq yazıçısı, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar yazır: “Atam deyirdi ki, adətən bir işə təzə təyin olunan şəxs çox vaxt özündən əvvəl işləyəne yüz cür irad tutur, olan və olmayan nöqsanları axtarıb tapmağa çalışır. Bağır bir dəfə də olsun buna yol vermədi, əksinə, mənim dalımcı danışmağa çalışan bəzi demaqqoqların ağzından vurdu. Atası kimi Fuad da eyni nəcib xasiyyətə malik idi”.

Bir müddət Təbrizdə konsul olan Bağır Seyidzadə ailəsi ilə birlikdə İranda yaşayıb. Məktəbə ilk dəfə Təbrizdə gedən Fuad sonralar Bakıdakı 6 nömrəli orta məktəbi bitirib. Ə.Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbində oxuyub, Azərbaycan Politeknik İnstitutunun Memarlıq fakültəsinə qəbul olub. 1956-1957-ci illərdə Moskva Memarlıq İnstitutunda təhsil alıb, Politeknik İnstitutunda təhsilini davam etdirib. Tələbə ikən beynəlxalq müsabiqələrdə iştirak edib, çəkdiyi rəsmlər müxtəlif mükafatlara layiq görülüb. Onun “Sumqayıt - peyk şəhər” layihəsi Kubanın paytaxtı Havanada keçirilən müsabiqədə təltif edilib. Bu uğur institut üçün böyük hadisə idi. Ali məktəbi bitirəndən sonra təyinatla “Azərdövlətlayihə” İnstitutunda işləyib. Az sonra isə Mərkəzi Komitənin təşəbbüsü ilə Bakı Şəhər İcraiyyə Komitəsinin nəzdində yaradılmış Xüsusi Layihə-Smeta Bürosuna rəhbərlik edib, istedadlı mütəxəssisləri ətrafına toplayıb. Arzusu bu büronu geniş profilli layihə institutuna çevirmək idi. O dövrdə respublikaya rəhbərlik edən Heydər Əliyevin tapşırığı ilə İçərişəhərin ərazisi məhz Fuad Seyidzadənin rəhbəri olduğu büroya həvalə olunub. Bakı şəhərinin dizaynı ilə də bu büro məşğul idi.

Əməkdar memar Rasim Əliyev (1934-2021) yazırdı: “Keçmiş SSRİ-nin bir çox şəhərlərində tikilən mehmanxana və restoranlar məhz Fuad Seyidzadənin layihələri əsasında həyata keçirilmişdi. Heydər Əliyev Fuadı çox sevirdi. Biz əvvəlki mənzilimizdə yaşayanda Heydər Əliyev bizə tez-tez gəlirdi. Fuadı da bizdə görmüşdü. O, istedadlı insanları çox sevirdi. Sonrakı illərdə həmişə Fuad Seyidzadəyə diqqət və qayğı göstərirdi”.

Azərbaycan memarlığının inkişafında səmərəli xidmətləri olan Fuad Seyidzadə qeyri-adi istədəda, yüksək bədii zövqə, yaradıcı təxəyyülə malik idi. Xalq rəssamı Tahir Salahov (1928-2021): “Fuad Seyidzadə çoxəsrlik Azərbaycan memarlığına məkanın, həcmnin və müstəvinin müasir tərzdə dərk olunması anlayışını gətirdi, bütün arxitektura elementləri arasında əlaqəni diqqətlə yoxlayaraq onları ahəngdar şəkildə və ümumilikdə qızıl hissənin klassik nisbətləri ilə birləşdirdi”.

Gənc memar layihələrində novatorluğa, yeni ideyalara meyil göstərərək klassik, milli, modern üslubların vəhdətinə nail olmağa çalışırdı. O zaman SSRİ-nin bütün respublikalarında evlər eynitipili layihə üzrə tikilirdi. Bu standartlardan çıxmaq üçün memarlar çox çətinlikləri dəf etməli idilər. Fuad Seyidzadə belə bir şəraitdə memarlıq sənətinə gəlmişdi. Bakıda mikrorayonların layihələndirilməsini hazırlayan ilk memarlardan biri Fuad Seyidzadə olub. Onu hələ institut illərindən tanıyan Həsən Həsənov yazır: “Fuadın əsas məqsədi bu idi ki, evlər məhəllə-məhəllə tikilsin, hər məhəllənin öz servis sistemi olsun, məktəbi, uşaq bağçası, mağazası, məişət xidməti olsun və sakinlər

Dünya memarlığının nailiyyətlərini dərinləndirən bilən F.Seyidzadənin layihələri orijinallığı ilə seçilirdi. Xalq rəssamı, tanınmış heykəltaraş Fuad Salayev yazır: “O, “köhnə Bakı”ya vurulsa da, paytaxtın yeni simasını yaratmaq ideyalarına can atan memar idi. Yeni düşüncəli insan idi: yüksək zövq, məkanın orijinal, “təzə” görünüşü. Yeni fikirlərlə coşub-daşırdı. Qərbə və Şərqə səfərlərində gözəlliyə heyran olurdu. Bakını da yeni, gözəl meydanlarla, küçələrlə, müasir yollarla görmək arzusunda idi”.

Azərbaycanın rayonlarında tikilən qonaq evləri, Bakıda fəniyulor qarşısındakı meydan (heykəltaraşlar Q.Süccəddinov və A.Mustafayevlə birgə), Rəsul

nin vurğunu idi, lakin qəlbində ən böyük yeri yenə də muğam və xalq mahnılarına ayırırdı. Ürəyinə yatdığı mahnıları fortepianoda gözəl improvizə ilə ifa edirdi. Xatirələrdən məlum olur ki, Fuad görkəmli cazmen Vəqif Mustafazadə ilə də dostluq edib. Xalq yazıçısı Elçin: “Vəqif o zaman “Araz” kinoteatrındakı orkestrdə piano çalırdı. Fuadla kinoteatra gedib, Vəqifi gözləyə-gözləyə konsertə qulaq asırdıq, sonra da şəhərə gəzməyə çıxırdıq. Bəzən “Yeni Avropa” mehmanxanasının (indiki “Lukoil” ofisi) ikinci mərtəbəsində restoranın yanındakı bufetə girirdik. 1960-1970-ci illərdə Ələsgər dayının o bufeti Bakıda ədəbiyyat, sənət adamlarının xudmani bir klubuna çevrilmişdi”.

xüsusiyyətə malik olması Fuadı həmişə sevdirirdi. Görkəmli kinorejissor Eldar Quliyev (1941-2021): “O, həm də necə dəyərlər, “böyüklə böyük, kiçiklə kiçik” idi. Onu sevirdilər, ona hörmətə yanaşırdılar, onun fikirlərini yaşlı nəsil də nəzərə alırdı. Mən bilirəm ki, Mikayıl Useyinov, atam Tofiq Quliyev ona necə hörmət və məhəbbət bəsləyirdilər”.

Gənc memar elə bir mənalı və parlaq ömür sürüb ki, haqqında söylənilən xatirələr həm də həmin dövrün gəncliyi barədə zəngin təsəvvür yaradır. Xalq şairi, dramaturq Vəqif Səmədoğlunun (1939-2015) xatirələrindən: “60-cı illərin ikinci yarısında, 70-ci illərdə gənclər arasında çox böyük iş aparılırdı. Gənclər klubu yaradılmışdı,

gənclərin görüşləri keçirilirdi. Bütün bu məsələlərdə ən fəal iştirak edən isə Fuad Seyidzadə idi. Bu görüşlər o qədər maraqlı, o qədər sərbəst şəraitdə keçirdi ki, saatdan xəbər tutmurduq. Çox qəribədir ki, professional olala, professional rejissorlar, yazıçılar, ssenariçilər olala bu klubdakı görüşlərin, toplantıların ssenaristi də, rejissoru da memar Fuad Seyidzadə olurdu”.

Bəstəkar Aqşin Əlizadə (1937-2014): “O vaxtlar Fuad üçün bir mahnı yazmışdım. Təcrübəm az idi, mahnını axıra çatdırı bilməmişdim. Mahnının sonunu Fuad özü tamamlandı. Sonralar həmişə mənə baxıb gülə-gülə o mahnını oxuyardı. Mənə də ləzzət eləyərdi”.

Fuad Seyidzadə yaddaşlarda, həmçinin çox xeyirxah insan kimi qalıb. Həmişə gülümsəyərdi, ucadan danışmazdı – bütün bunlar onun ziyalılığından, yüksək intellekt sahibi olmağından, tərbiyəsindən irəli gəlirdi. Böyüyün-kiçiyin yerini bilməsi, özünəməxsus cazibəli

ədəbiyyat, musiqi, rəssamlıq, memarlıq sahələrində dəyərli əsərlərini yaradılması ilə nəticələndi.

Memar, rəssam, musiqişünas, fəlsəfənin, ədəbiyyatın, kino sənətinin dərin bilicisi... Bütün bunların ucalığında dayanan isə Fuad Seyidzadənin işıqlı şəxsiyyəti idi. Xalq rəssamı Toğrul Nərimanbəyovun (1930-2013) xatirələrindən: “O zaman mən böyük tarixi əsəri tamamladım və azərbaycanlı qəhrəmanın təsviri üçün mənə müasir obraz lazım idi. Mənim prinsipim belədir: əgər tarixi şəxsiyyəti çəkirəmsə, onda mən həmin obrazda müasir konkret insana əsaslanmalıyam. Məhz Fuad öz görkəmində və daxili aləmində məqsədyönlülüüyü və romantikanı

görkəmli jurnalist, sözün qədər qiymətini bilən gözəl tərcüməçi idi.

Tarix elmləri doktoru, professor Dilare Seyidzadə üçün Fuad həm qardaş, həm dost, ən başlıcası, ideal idi: “Lap uşaqlıqdan tələbəliyinə qədər hamıdan seçilirdi. Çox hissiyyətli, duyğulu, uzaqgörən idi. Yüksək zövqü vardı. Təbiəti çox sevirdi. İndi də ondan yadigar qalmış rəsm əsərlərinə baxanda ürəyim titrəyir. Xatırlayıram ki, Fuad bu əsərləri hansı məqamda işləyib. Həyatım boyu mən bu qədər nikbin, işıqlı adamla rastlaşmadım. Bütün kədərimin, xiffətimin içində həmişə onun işıqlı sifətinə yada salıram. Oğlu Ülvə eynən özüdür. Hələ balaca nəvələri, adını daşıyan Mir Fuadı, Mir Musanı sinəmə sıxanda keçirdiyim hissləri ifadə edə bilmirəm. Elə bil onda dünyamı işiq бүrüyür. Qaranlıqlar yox olur. Fuad o qədər nurlu əməl sahibi idi ki, aramızda olmasa da, həmişə o işığı parlayan görürəm”.

Ülvə Seyidzadə isə atasını tanıyan insanlardan “Adam da atasına bu dərəcədə oxşayar?!” sualını tez-tez eşidir. O deyir: “Atam Fuad Seyidzadə həyatdan çox erkən köçdü. Onun cəmi 34 yaşı var idi. O, mənə, yeganə övladına zəngin irs – xeyirxah işləri ilə qazandığı ad və nurlu xatirə qoyub: atamı tanıyanların hamısı onun yaxşı dost və böyük estət olduğunu söyləyir”

Azərbaycan mədəniyyətində, memarlığında, təsviri sənətində orijinal dəst-xəti ilə əbədləşən görkəmli sənətkar haqqında xatirələrdən bu qənaətə gəlmək olur ki, Fuad Seyidzadənin ömrü qısa olsa da, yaradıcılığının miqyası çox geniş idi. Sinəsində coşan arzuları onu çox zirvələrə aparacaqdı. Lakin bütün arzular və ümidlər bir yay günü qırılır – 1972-ci il avqustun 6-da şənbə günü Nabrandada istirahət edən oğlu Ülvəyə baş çəkməyə gedərkən Xaçmaz yolunda Fuad qəzaya düşür. Heydər Əliyevin tapşırığı ilə hadisə yerindən vertolyotla Bakıya gətirilir, həkimlərin bütün səylərinə baxmayaraq, avqustun 14-də dünyasını dəyişir.

“Fuad gənc yaşlarında faciəli şəkildə həlak olmasaydı, o, şəhərimiz, ölkəmiz üçün neçə-neçə binalar, istedadlı işlər yaradardı”, - fikrini isə onu tanıyanların hamısı təəssüflə söyləyir.

Keçən əsrin 60-70-ci illərində tikilən eynitipili binaları xoşlamayan Fuad Seyidzadə Bakıda inşa olunan müasir, hündür, çoxmərtəbəli binaları görə idi, qəlbi fərəhlə dolardı. Fuad Seyidzadə Azərbaycanı çox sevirdi. O, bütün yaradıcı fəaliyyətində Azərbaycanı təbliğ edir, Vətənə, doğma yurda məhəbbətini əks etdirirdi. Fuad Seyidzadə Azərbaycanı azad və yüksək inkişaf edən diyar kimi görməyi arzulayırdı. Bu gün Azərbaycan müstəqil, yüksək səviyyədə inkişaf edən, inamla addımlayan dövlətdir. Arzu edirik ki, Fuad Seyidzadənin oğlu və nəvələri xoşbəxt və firavan yaşasınlar.

Qeyd: bu yazının hazırlanmasında “Fuad Seyidzadə xatirələr karvanında” kitabından istifadə olunub.